

PROBLEMI MIKROPLANIRANJA ili kako shvatiti primjenu integriranih vještina u praksi

Priroda nedorečenosti ljudske misli teži sveukupnosti i samo je čovjeku dano da stvaralačkim činom prevlada to dijalektičko nadmetanje suprotnosti i tako postane začetnik priželjkivanog jedinstva.

Usudila bih se reći da nastavna teorija i praksa, obje kao oblici realizacije čovjekove misli, također podliježu istim zakonitostima.

Nastavnim programom veoma je jasno zacrtana cjelovitost nastavnog procesa u učenju stranog jezika, tj. uz stjecanje znanja integralno uključivanje i razvijanje vještina razumijevanja, govora, čitanja i pisanja.

Nastavna praksa, kao stvaralački čin sui generis, dužna je, prema tome, realizirati postavljene zadatke u vremenski određenom razdoblju. Da li je taj rok uvijek primjeren za postizanje određene kvalitete i sistematicnosti, nije predmet ovog razgovora, ali su upravo dileme i problemi koji se nameću u pokušaju realizacije zacrtane sveukupnosti procesa nešto čime se svakodnevno susreću nastavnici u praksi. Taj se problem pojednostavljenjem jezikom formuliра kao nedovoljan broj sati, preambiciozni programi, loši udžbenici, neujeđenačenost predznanja učenika, dok se vrlo malo govori o ulozi nastavnika. Gotovo da se zanemaruje činjenica da su reformski ciljevi nastavnika stavili u sasvim nov položaj, »nametnuli« mu nov način razmišljanja, nove probleme organizacije, nov pristup planiranju itd. .

Time što je utjecala na način stjecanja znanja, reforma je, znači, mijenjala i svijest, a ne samo sistem. Funkcionalno komunikacijski pristup učenju stranog jezika danas više nije samo teorijska postavka, on je sastavni dio realizacije programskih zadataka.

U tom novom kontekstu, uloga vještina, koje su također oblici komunikacije, dobiva nove dimenzije i obavezuje da se njihovoj primjeni pristupi na način koji će ih uistinu učiniti dijelom integralnog nastavnog procesa.

Tako bi, npr., na svakom nastavnom satu, bez obzira na njegov karakter, trebalo da budu zastupljene sve vještine, doduše s naglaskom na govornu komunikaciju i razumijevanje, dok je moguće, i apsolutno potrebno, integrirati i ostale oblike komuniciranja, kao čitanje i pisanje, u vremenskom omjeru koji nastavnik smatra prikladnim.

Iz svega navedenoga proistjeće da je osmišljavanje nastavnog procesa u funkcionalno komunikacijskom pristupu veoma složen posao i da upravo o načinu planiranja ovisi koliko će primjena tog pristupa biti zastupljena u nastavnoj praksi.

Prikazom razrade mikroplana jedne nastavne cjeline željela bih na konkretnom primjeru pokazati kako se može pristupiti problemu planiranja, odnosno kako početi.

<i>Stupanj obrazovanja</i>	I razred pripremnog stupnja
<i>Udžbenik</i>	D. Celmić: <i>A Course of Spoken English, I.</i>
<i>Nastavna cjelina</i>	Unit 11.
<i>Globalna tema</i>	— avionski promet.
<i>Teme razgovora</i>	— avionska nezgoda (tekst »A Happy End at the Airport«), — narodi, zemlje, jezici (vježba IX a), — red letenja (vježba VIII a i b), — formalnosti u zračnom prometu, rezervacije karata, ponašanje prilikom polijetanja i slijetanja (vježbe VIII c, X i XI);
<i>Vrijeme potrebno za obradu i provjeru znanja</i>	6—7 nastavnih sati;
<i>Obrazovni ciljevi</i>	— avionski promet omogućuje brzo pozivanje sa svijetom, narodima i državama, — engleski kao jezik međunarodnog sporazumijevanja, — razvijanje sposobnosti komuniciranja — pismenog i usmenog;
<i>Odgojni ciljevi</i>	— snalaženje pri putovanju avionom, — ponašanje u avionskom prometu;
<i>Jezične strukture</i>	— <i>Simple Past</i> , pravilni i nepravilni glagoli — ponavljanje, — upotreba određenog člana, — ispuštanje člana (ponavljanje), — tvorba riječi — pridjevi za označavanje narodnosti na -sh, -ese, -an, itd., — must, should — should not, must not;
<i>Komunikacijske funkcije</i>	— davanje uputa, — davanje informacija, — traženje informacija, — izricanje zabrane, preporuke, naredbe, — pismeno izražavanje (opisivanje prošlih događaja), — izricanje prošlosti;
<i>Jezičke aktivnosti</i>	— slušanje s razumijevanjem, — čitanje s razumijevanjem, — usmjereni govor, — učenje pisanih jezika u funkciji komunikacije;

Nastavne metode

- razgovora,
- usmjerjenog razgovora,
- dijaloga,
- tihog čitanja,
- fokusiranog diktata,
- vođenog sastava;

Oblici rada

- frontalni i individualni,
- rad u parovima (obrada radnih materijala iz udžbenika, vježbe VIII a, b, c),
- grupni:
 - a) obrada radnih materijala iz udžbenika uz primjenu individualizacije (vježbe II, IV, V, VI i VII),
 - b) vježba IX, a može se koristiti, uz dodatnu obradu, za eksploraciju teme »Peoples, Countries Languages«,
 - c) »Arrival at Heathrow« — materijal pripremljen neovisno o udžbeniku;

Nastavna sredstva i pomagala

ploča, knjiga, grafskop, magnetofon, vizuelni materijal, dodatni radni materijal za grupni rad (priprema nastavnik).

Iz navedenog mikroplana izdvojila bih ono za što smatram da nastavni proces čini stvaralačkim, a to su momenti odabiranja nastavnih metoda, oblika rada i spretno uključivanje i razvijanje pojedinih vještina i sposobnosti.

Radi pojašnjenja tih postavki i njihove konkretnе primjene, zadržala bih se na obradi jedne nastavne teme u sklopu planirane nastavne cjeline, a to je obrada jezičnih struktura MUST, SHOULD — SHOULD NOT, MUST NOT u obliku diktata »A Few Rules of the Air«.

Obradi ovog nastavnog zadatka na posljednjem je satu izravno prethodio grupni rad o temi »Arrival at Heathrow«. Tom su prilikom učenici ovladali dodatnim vokabularom vezanim za avionski promet. Priprema nastavnika za ovu nastavnu temu bila je to da, zbog racionalizacije vremena, načina i svrhe obrade, tekstualnom sintezom X i XI vježbe iz udžbenika, izvede prezentaciju već navedenih jezičnih struktura u obliku fokusiranog diktata.

Fokusirani diktat je oblik pisane vježbe koja kao cilj ima da uvježbava samo jednu jezičnu strukturu. Npr., promjene u pisanju pri tvorbi prošlog vremena glagola *try* — *tried*; izdvajanje različitih značenja i funkcija pravilnog pisanja glasa *s* na kraju riječi — *it's, friends, he takes, Peter's*; problem homofona *there* — *their, here* — *hear*, itd; prezentacija pasivne konstrukcije glagola da se izbjegne kontrastivna analiza aktiva i pasiva što zbujuje učenike na ovom stupnju obrazovanja itd.

Fokusirani diktat uključuje i slušanje s razumijevanjem, a ne zahtjeva pismenu reprodukciju cijelog teksta i zato je pogodan za izdvajanje »problematičnih struktura« bilo kod prezentacije bilo na razini dodatne obrade.

Plan sata

1. korak

Učenici slušaju tekst. Vokabular je poznat.

A Few Rules of the Air

On boarding the aircraft you should remember some of the following instructions. (1)

On takeoff or landing you must fasten your seat belts and refrain from smoking. (2)

Remember that guns or pistols or any radio active articles must not be taken aboard. (3)

During the flight you can smoke if you wish, but you shouldn't smoke if your seat is in a non smoking part of the plane. (4)

The emergency instructions are in the pocket of the seat in front of you. You should read them. (5)

In case of an accident you must follow the instructions given by your stewardess. (6)

2. korak

Dati učenicima upute za rad i podijeliti slijedeće:

While listening put down the verbs you hear following these modal verbs:

1. should not
2. must not and mustn't
3. must not
4. shouldn't
5. should
6. must

3. korak

Učenici slušaju i upisuju.

4. korak

U frontalnom radu metodom razgovora nastavnik uvodi pojmove *obligatory, recommended, forbidden*, odnosno upućuje na njih.

- P. What is each passenger obliged to do?
O. must follow the *instructions of the stewardess*.
P. What should he do aboard the aircraft? What's recommended?
O. should read the *emergency instructions*.
P. Is there anything else recommended that he shouldn't do?
O. shouldn't forget *some instructions when flying*, and

O. shouldn't smoke in a non smoking part of the plane.
P. What mustn't he do?

O. must not smoke when taking off or landing.

O. must not forget to fasten the seat belt on landing or takeoff.

O. must not take guns or radio active articles on board.

Dijelovi odgovora pisani kurzivom ispisuju se na ploči ili projiciraju pomoću grafoскопа.

5. korak

Budući da slušanje i upisivanje nisu sami sebi cilj, dijelovi odgovora s ploče mogu se, uz pomoć ispunjenih listova koji su kod učenika, upotrijebiti za rekonstrukciju originalnih rečenica da bi učenici kognitivnim putem došli do točna značenja gramatičkih struktura.

Zadatak: *Match the verbs from your list with the text on the blackboard to get meaningful sentences. Do it in pairs!*

6. korak

Nakon provjere svake pojedine rečenice, učenici na ploči, osim već postojećih natuknica, upisuju odgovarajuće modalne glagole. U frontalnom radu izvodi se značenje modalnih glagola, gramatičko pravilo za upotrebu golog infinitiva iza njih, i upisuju pojmovi *obligatory, recommended i forbidden*.

7. korak

Domaća zadaća: *Do you have any rules in your home? Write them down.*

8. korak

Aktualizacija. U grupnom radu napisati neka pravila ponašanja u razredu, odnosno u školi.

Ovakvim načinom obrade jezične strukture željela sam pokazati da kognitivni pristup može uključivati, uz slušanje s razumijevanjem što je receptivna vještina, i organizirano učenje jedne od najtežih produktivnih vještina — pišanje.

Komunikacijska je sposobnost pisanog jezika, u usporedbi s govorom, oskudna utoliko što izostaju različiti paralingvistički momenti poput mimike, intonacije itd. Pisanje je jednosmjerna aktivnost kojoj nedostaje povratna informacija, međutim preciznost i nedvosmislenost izražavanja svakako su kategorije koje nedostaju govoru i upravo zato ih treba razvijati tom vrstom komuniciranja. U konkretnom slučaju riječ je o upotrebi golog infinitiva iza modalnih glagola, jer pogreške poput must to go nisu rijetke. Ukoliko se prihvati činjenica da je na ovom stupnju obrazovanja gotovo nemoguće postići komunikacijsku kompetenciju kroz govor, to više dolazi u obzir razmatranje mogućnosti razvijanja pismene kompetencije kao oblika komunikacije.

Dalje, ova vrsta pismene vježbe logički utvrđuje, osim gramatičke, jednu drugu funkciju jezika u istom kontekstu, a to je izricanje zapovijedi, zabrane, odnosno preporuke, i time učenje gramatike integrira u funkcionalno komunikacijski pristup, jer se stječe dojam da je naglasak na funkciji, a ne na strukturi.

Iz ovog posljednjeg slijedi mogućnost upotrebe istog eksta ili sličnoga (načinjenog za ispunjavanje, sa zadatkom da se umetnu odgovarajući glagoli za izricanje zabrane, zapovijedi ili preporuke) za pismenu provjeru ovih funkcija u misaono cjelovitu kontekstu a ne izoliranim rečenicama, kao što je to bio slučaj pri tradicionalnom učenju gramatike.

Podučavanje je individualan čin i zato prepostavlja, osim motiviranog učenika, i fleksibilnog nastavnika. Udžbenik, koji je sadržajno i po opsegu namijenjen, prije svega učeniku, i kao takav podliježe vlastitim zakonitostima, ne bi smio nijednom nastavniku nametnuti šablonu u njegovu radu, već poslužiti kao putokaz i garancija da će ista generacija učenika u širokoj društvenoj sredini usvajati približno jednaka znanja. Udžbenik bi, štoviše, trebalo da izazove nastavnika da se u njegovoj eksploraciji koristi, i pokuša ih primijeniti, najsuvremenijim nastavnim metodama, rezultatima primjenjeno-lingvističkih istraživanja i svih srodnih znanosti, što može utjecati na poboljšanje kvalitete samog procesa, drugim riječima primorati ga na neprestano usavršavanje.

Svaki nastavni proces koji uključuje kreativne sudionike može na kraju jednog duljeg razdoblja dati solidne rezultate, bilo da je riječ o poboljšanju kvalitete znanja učenika ili o osposobljenijem nastavniku.

To bi ujedno bili vidljivi znaci sjedinjenja programskih zadataka s nastavnim praksom, ali ne više kao ideje ili pokušaji pojedinaca već kao svijest o novom načinu organiziranog djelovanja koje je potrebno pokušati provoditi već u fazi planiranja.

LITERATURA

- R. V. White, *Teaching Written English*, London, George Allen and Unwin Ltd, 1980.
B. Abbs, A. Ayton, I. Freebairn, *Strategies*, London, Longman, 1977.
A. Davies and H. G. Widdowson, «Reading and writings», *The Edinburgh Course in Applied Linguistics*, Vol. 3, edited by J. P. B. Allen and S. Pit Corder, London, Oxford University Press, 1974.